

(Ф 03.02 – 91)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Навчально-науковий Юридичний інститут
Кафедра теорії та історії держави і права

ЗАТВЕРДЖУЮ
в. о. ректора

«26» 09 2016р.

Система менеджменту якості

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Філософія права»

Галузь знань: 08 «Право»
Спеціальність: 081 «Право»
Спеціалізація: «Публічна служба»
«Господарське право»
«Транспортне право»
«Цивільне та трудове право»
«Суд. Адвокатура. Прокуратура. Нотаріат»

Курс – 1 Семестр – 2

Аудиторні заняття - 34 Диференційований залік – 2 семестр
Самостійна робота - 86
Усього (годин/кредитів ECTS) - 120/4

Індекс НМ – 9- 081/16- 1.2

Навчальна програма дисципліни «Філософія права» розроблена на основі освітньо-професійної програми, навчального плану № НМ – 9-081/16 підготовки фахівців освітнього ступеня «Магістр», спеціальності 081 «Право», спеціалізації «Публічна служба», «Господарське право», «Транспортне право», «Цивільне та трудове право», «Суд. Адвокатура. Прокуратура. Нотаріат» та відповідних нормативних документів.

Навчальну програму розробив:
завідувач кафедри теорії та
історії держави і права, д.ю.н.

І. Бородін

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права, протокол № 15 від «29» 08 2016 р.

Завідувач кафедри

І. Бородін

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри спеціальності 081 «Право» та спеціалізації «Публічна служба», «Господарське право», «Транспортне право», «Цивільне та трудове право», «Суд. Адвокатура. Прокуратура. Нотаріат» кафедри повітряного та космічного права, протокол № 2 від «06» 09 2016 р.

Завідувач кафедри

С. Юлдашев

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради Навчально-наукового Юридичного інституту, протокол № 4 від «07» 09 2016 р.

Голова НМРР

В. Вишневецький

УЗГОДЖЕНО

Директор ННЮІ

І. Сопілко

«07» 09 2016 р.

Рівень документа – 3б

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Контрольний примірник

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Філософія права»	Шифр документа	СМЯ НАУ НП 13.01.01 – 01-2016
		стор. 3 з 11	

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.

Навчальна програма навчальної дисципліни «Філософія права» розроблена на основі «Методичних вказівок до розроблення та оформлення навчальної та робочої навчальної програм дисциплін», введених в дію розпорядженням від 16.06.2015 р. № 37/ роз.

Філософія права формує загально-правовий світогляд майбутніх юристів. Без вивчення курсу «Філософія права», засвоєння методологічних основ наукового розуміння філософії і права, державно-правових явищ, неможливе формування та розвиток юридичного мислення, його професійної спрямованості, а отже, підготовка спеціаліста, професіонала юриста, здатного широко мислити та вирішувати завдання сьогодення.

Метою викладання дисципліни є інтеграція курсу до єдиного дослідницького і освітянського європейського простору; оволодіння студентами вищою духовною формою пізнання права, поглибленим філософсько-правовим знанням про зміст права, тобто про те, через які універсальні чинники і заради яких універсальних цілей людина створює право.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- сформувати систему узагальнених знань про філософію та право, засвоїти систему науково-правових понять, категорій, їх сутність, структуру та призначення у системі державотворення;

- ознайомити студентів з практикою застосування наукових понять і категорій в процесі законотворчості та право-реалізаційної діяльності в системі державних органів України;

- виховати повагу до права та закону;

- сформувати на аксіологічній основі вміння мислити правовими та філософськими категоріями, проводити науковий аналіз правових категорій та понять з подальшим узагальненням державно-правових явищ.

У результаті вивчення даної навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- теоретичний матеріал та юридичну термінологію;

- специфіку підходу до розуміння правових проблем у філософії права як науці;

- основні елементи структури філософії права як відображення фундаментальної структури самого права;

- специфіку основних світових напрямів у формуванні і розвитку сучасних концепцій філософії права як загальнотеоретичному виразі національно-правових систем законотворення і юридичної практики.

Вміти:

- застосовувати набуті правові знання у різних сферах життєдіяльності, у тому числі в професійній діяльності;

- аналізувати та правильно застосовувати положення законів та інших нормативно-правових актів;

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Філософія права»	Шифр документа	СМЯНАУ НП 13.01.01 – 01-2016
		стор. 4 з 11	

- використовувати механізм захисту прав та законних інтересів людини і громадянина;

- робити висновки та практичні пропозиції щодо покращення процесу державного управління в Україні в аспекті розбудови правової держави і громадянського суспільства.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з одного навчального модуля «Філософія права», який є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчального плану, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

Навчальна дисципліна «Філософія права» взаємопов'язана з такими дисциплінами, як «Педагогіка вищої школи», «Конфліктологія», «Юридична психологія», «Професійна та корпоративна етика», а знання та вміння, отримані студентом під час вивчення даної навчальної дисципліни, використовуються в подальшому при написанні магістерської роботи, наукових статей і рефератів, тез конференцій, вивченні багатьох наступних дисциплін професійної підготовки фахівця.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

2.1. Модуль № 1 «Філософія права»

Тема 2.1.1. Філософія права як навчальна дисципліна.

Онтологія як розділ філософського знання, її предмет і задачі. Гносеологія як розділ філософського знання. Основна проблематика, цілі і завдання філософської гносеології. Розуміння сутності гносеологічної науки на різних етапах її розвитку. Структура гносеології права. Три рівня пізнавально-правової методології: загальноправовий, міжгалузевий, галузевий. Національно-психологічні компоненти пізнання права. Метод порівняльного правознавства і гносеологічна проблема співвідношення національного і загальнолюдського в праві. Раціоналізм та ірраціоналізм у пізнанні права як наслідок його об'єктивно-суб'єктивної природи. Проблема істини в праві. Істина як ціль і результат права. Поняття методу права.

Аксіологія як наука про цінності. Виникнення філософської аксіології. Основні поняття і принципи аксіології. Поняття цінності. Основний критерій цінності. Співвідношення права і цінностей. Право як об'єктивація цінностей суспільства. Моральні цінності в структурі аксіології права: взаємодія моралі і права. Правові імплікації антиномії моралі.

Основні принципи соціологічної юриспруденції. Право як соціальне явище. Суспільні відносини як основне джерело права. Книжне право и право реальне. Гносеологічні засади соціологічного підходу в праві: законодавство як констатація реальних відносин в суспільстві. Соціологічний підхід в праві як

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Філософія права»	Шифр документа	СМЯ НАУ НП 13.01.01 – 01-2016
		стор. 5 з 11	

філософсько-теоретичне обґрунтування системи прецедентного права. Сучасні соціологічні концепції права.

Психологічні концепції права. Місце і роль феноменології в розвитку філософії ХХ ст. Теоретичні передумови виникнення феноменології. Феноменологія права як метод пізнання його апріорної структури. Основні напрямки сучасної феноменології права.

Екзистенціальна філософія права. Проблема співвідношення есенції і екзистенції. Основні категорії філософії існування. Два методи зняття суперечності екзистенції і права: Проблема критеріїв правильності судових і індивідуальних правових рішень. "Природа речей" як критерій правильності. Заперечення незмінного природного права, природного права з мінливим змістом в філософсько-правовому екзистенціалізмі. Сучасні напрямки екзистенціальної філософії права.

Юридична герменевтика. Історія виникнення та еволюція філософської герменевтики. Основні принципи герменевтики. Основна антиномія герменевтики: герменевтичне коло. Предмет філософської герменевтики та її місце в системі сучасної світової філософії, її зв'язок із феноменологією, екзистенціалізмом та аналітичною філософією. Герменевтика правового тексту. Стил і мова закону. Логіко-лінгвістичні феномени в праві. Проблема формалізації юридичного тексту. Мова і влада, соціальні функції правової мови Герменевтика і правове регулювання. Сучасні концепції юридичної герменевтики.

Тема 2.1.2. Правова держава.

Здійснення публічної влади вільних громадян по мірі розвитку права та правової культури народів світу на відповідному етапі його соціально-історичного розвитку.

Проблема співвідношення правової держави та громадянського суспільства залежно від тієї чи іншої політико-правової концепції.

Сфери компетенції громадянського суспільства та держави. Відмінності між громадянським суспільством та правовою державою, визначення його місця і ролі в сучасному світі.

Проблема вдосконалення політичного устрою України. Політична реформа в Україні в політичному, правовому, ідеологічному та соціологічному аспектах.

Проголошено становлення демократичності політичної системи України, наближення її до європейських принципів розбудови політичних систем.

Трансформації українського суспільства упродовж останніх років. Реформа управління, як складова нового ставлення громадянина до держави і громадянського суспільства загалом.

Необхідність розвитку місцевого самоврядування, як закономірність розвитку соціальних систем.

Співвідношення особливостей політичної системи, і тенденції розвитку

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Філософія права»	Шифр документа	СМЯ НАУ НП 13.01.01 – 01-2016
		стор. 6 з 11	

громадянського суспільства. Сукупність взаємодій між індивідами, відстоювання прав і свобод людини і громадянина.

Тема 2.1.3. Типи праворозуміння в філософії права.

Поняття філософії права як перманентної проблеми. Два основних джерела проблемного саморозвитку філософії права: постійна еволюція права і його філософська рефлексія та розвиток філософії і застосування її результатів до права.

Основні типи сучасної філософсько-правової проблематики: філософія права як інтелектуальна форма самоусвідомлення особистістю її права і міри свободи і філософія права як теоретична форма самосвідомості суспільства і держави стосовно меж їх прав і тенденцій їх розвитку.

Основні засоби і форми розв'язання актуальних філософсько-правових проблем. Сучасна філософія як метод і методологія розв'язання філософсько-правових проблем. Евристичний потенціал основних філософських напрямів в дослідженні сутнісних проблем права: феноменологія, екзистенціалізм, антропологія, герменевтика, структуралізм і постмодерн.

Влада як онтологічна основа суспільних відносин. Соціально-біологічні засади людини як волі до влади .. Влада як гносеологічна категорія і методологія самовизначення особи і суспільства. Поняття влади.

Влада – онтогносеологічна субстанція політичних відносин. Філософія політики як форма концептуалізації владної динаміки держави. Державна політика як самий інтенсивно-концентрований вираз політичних відносин в суспільстві. Основні закони влади.

Тема 2.1.4. Загальна теорія прав та свобод людини в контексті сучасного праворозуміння.

Поняття прав людини: загальнотеоретична характеристика. Права людини у працях українських вчених серед XIX – почата у вітчизняній правовій науці після відновлення незалежності. Історико - генетичний аналіз походження та становлення феномена прав людини. Поняття прав людини у міжнародних актах з прав людини. Суб'єкт носій прав людини. Сутнісні ознаки явища прав людини: загальна характеристика.

Класифікаційна схема сутнісних ознак поняття прав людини. Права людини як можливості. Права людини як специфічна форма буття (існування) моралі. Права людини як певним чином унормована свобода. Права людини як система правил з дотримання взаємних зобов'язань людини й держави. Права людини як принципи взаємовідносин людини та держави.

Права людини як система понять, котрі характеризують розвиток людини як соціальної істоти, та як система гарантій життєдіяльності особи. Вихідні

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Філософія права»	Шифр документа	СМЯНАУ НП 13.01.01 – 01-2016
		стор. 7 з 11	

засади інституту прав людини: до характеристики сучасної інтерпретації. Загальність та рівність як засада інституту прав людини. Природність як засада інституту прав людини. Невід’ємність (невідчужуваність) як засада інституту прав людини. Джерела походження (виникнення) та еволюції феномена прав людини. Гуманізм як системоутворююча засада інституту прав людини.

Загальнотеоретична характеристика змісту прав людини: загальне та особливе у правах людини. До методології дослідження змісту прав людини. Нормативно-теоретичний рівень дослідження проблеми співвідношення загальнолюдських та партикулярних елементів змісту прав людини. Характер міжнародних норм з прав людини у контексті їхньої імплементації крізь призму місцевих культурних звичаїв.

Доктринально-теоретичний рівень дослідження проблеми співвідношення загальнолюдських та партикулярних елементів змісту прав людини. Загальна характеристика наукових підходів до з’ясування змісту прав людини. Зміст прав людини з позицій релятивізму. Зміст прав людини з позицій універсалізму.

Порівняльна характеристика вчень, котрі пояснюють закономірності визначення змісту інституту прав людини. Загальна характеристика підходів до визначення загальнолюдського у змісті інституту прав людини. Зростання питомої ваги міжнародної складової прав людини як форма кристалізації загальнолюдського у змісті інституту прав людини.

Інститут прав людини у правовому полі Ради Європи. Закономірності становлення інституту прав людини у Європейському Союзі. Міжрегіональне співробітництво як фактор глобалізації феномена прав Людини. Загальнотеоретична характеристика Хартії основних прав Європейського Союзу.

Тема 2.1.5. Правова свідомість та правова культура.

Поняття, риси, структура та функції правосвідомості. Свідомість людини як форма відображення (пізнання) навколишнього світу, яка знаходить свій вияв у різних оцінках, критичних зауваженнях і пропозиціях щодо функціонування певних явищ і процесів, які таким чином включаються у сферу життєдіяльності людини і суспільства. Складова частина свідомості - правова свідомість людини. Правосвідомість як складова правової історії, всього існування державно-організованого суспільства. Категорія «правосвідомість» критерій виміру правової дійсності, ставлення людей і суспільства до права, правової поведінки людкй, правової діяльності держави, її інституцій. Правосвідомість критерій правової дійсності, що склалася за конкретно-історичних умов у тій чи іншій країні, який впливає на функціонування й розвиток правової системи, активний елемент системи правового регулювання суспільних відносин.

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Філософія права»	Шифр документа	СМЯНАУ НП 13.01.01 – 01-2016
		стор. 8 з 11	

Правосвідомість визначальний чинник принципу верховенства права, життя і здоров'я, честі та гідності, недоторканності і безпеки людини, як найвищої соціальної цінності, поваги до прав людини і громадянина як невід'ємних від особи можливостей, що становлять юридичний фундамент життєдіяльності людини.

3. Список рекомендованих джерел

3.1. Основні рекомендовані джерела

- 3.1.1. Алексеев Н.Н. Основы философии права / Н.Н. Алексеев. – СПб.: Лань, 1999. – 256 с.
- 3.1.2. Алексеев С.С. Философия права / С.С. Алексеев. – М.: Норма, 1998. – 336 с.
- 3.1.3. Баскин Ю.Я. Очерки философии права / Ю.Я. Баскин. – Сыктывкар, 1996. – 55 с.
- 3.1.4. Бачинин В.А. Философия права и преступления / В.А. Бачинин. - Харьков: Фолио, 1999. – 607 с.
- 3.1.5. Бачинин В.А. Філософія права: Підручник для юрид. спец-тей вищих навч. закладів освіти / В.А. Бачинин, М.І. Панов. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. – 472 с.
- 3.1.6. Біленчук П.Д. Філософія права: Навчальний посібник / П.Д. Біленчук, В.Д. Гвоздецький, С.С. Сливка. – К.: Атіка, 1999. – 207 с.
- 3.1.7. Гарник О.В. Вступ до філософії права: Навчальний посібник / О.В. Гарник. - Д.: ДДУ, 1999. – 100 с.
- 3.1.8. Гегель Г.В.Ф. Философия права Г.В.Ф. Гегель. – М.: Наука, 1990. – 526 с.
- 3.1.9. Гегель Г.В.Ф. Основы философии права, або Природне право і державознавство Г.В.Ф. Гегель. – К.: Юніверс, 2000. – 329 с.
- 3.1.10. Жоль К.К. Философия и социология права: Учебное пособие / К.К. Жоль. – К.: Юринком Интер, 2000. – 480 с.
- 3.1.11. Кузнецов В.І. Філософія права. Історія та сучасність: Навчальний посібник В.І. Кузнецов. – К.: ПЦ «Стилос»: ПЦ «Фоліант» 2003. – 382 с.
- 3.1.12. Патей-Братасюк М. Філософія права. Курс лекцій. Ч.1 / М. Патей-Братасюк. – Тернопіль, 2002. - 131 с.
- 3.1.13. Радбрух Г. Философия права / Пер. с нем. / Г. Радбрух. – М.: Международные отношения, 2004. – 238 с.
- 3.1.14. Філософія права: Навчальний посібник / За ред. М.В.Костицького, Б.Ф.Чміля. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 334 с.
- 3.1.15. Філософія права: проблеми і підходи / За загальною редакцією П.М.Рабіновича. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету ім. Івана Франка, 2005. – 332 с.

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Філософія права»	Шифр документа	СМЯНАУ НП 13.01.01 – 01-2016
		стор. 11 з 11	

(Ф 03.02 – 32)

УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН

	Підпис	Ініціали, прізвище	Посада	Дата
Розробник				
Узгоджено				
Узгоджено				
Узгоджено				